

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsbyggnadsenheten

Torbjörn Sahl

Kulturgeograf

010-224 51 85

070-660 30 91

torbjorn.sahl@lansstyrelsen.se

Ale kommun

kommun@ale.se

joanna.hagstedt@ale.se

Sammanfattande redogörelse Ale kommun

Om ärendet

Enligt 3 kap 27 § i plan- och bygglagen (2010:900) ska kommunfullmäktige minst en gång under mandattiden ta ställning till om översiktsplanen är aktuell. Länsstyrelsen ska enligt 28 § i en sammanfattande redogörelse redovisa synpunkter i fråga om sådana statliga och mellankommunala intressen, som kan vara av betydelse för kommunens beslut samt ange hur synpunkterna enligt länsstyrelsens mening förhåller sig till översiktsplanen. Länsstyrelsen ska också lämna en sådan redogörelse på eget initiativ minst en gång per mandatperiod. Liksom tidigare ska länsstyrelsen lämna en sådan redogörelse också när kommunen begär det. Kommunen har 2016-05-04, enligt plan- och bygglagen (PBL) 3 kap. § 28, skrivit en begäran om en sådan redogörelse. Ale kommuns översiktsplan (ÖP 07) antogs 24 september 2007 och belyser markanvändningsfrågor fram till 2020. Länsstyrelsen välkomnar därför att kommunen prövar översiktsplanens aktualitet.

Från Länsstyrelsens granskningsyttrande 2007-06-04

Länsstyrelsen bedömde att de redovisade riksintressen kunde tillgodoses bortsett från riksintresse kulturmiljö, att gällande miljö kvalitetsnormer iakttagits och att frågor som berörde mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner kunde samordnas på ett lämpligt sätt. Länsstyrelsen bedömde att bebyggelse enligt planen bli skulle olämplig med hänsyn till boendes och övrigas hälsa eller till behovet av skydd mot olyckshändelser.

Vad gäller riksintresse kulturmiljö skrev Länsstyrelsen att ”föreslagen bebyggelseutveckling måste ske med ett bevarande och beaktande av befintliga kulturhistoriska värden”. Länsstyrelsen bedömde att risk för påtaglig skada på riksintresse kulturmiljö föreligger i samband med planerade utbyggnadsområden i Skepplanda.

Sammanfattande redogörelse för Västra Götalands län

Länsstyrelsen vill först och främst hänvisa till den nyreviderad *Sammanfattande redogörelse för Västra Götalands län juni 2016 (Översiktsplanens*

aktualitet och planeringsunderlag).¹ Den beskriver övergripande och aktuella frågor om översiktsplaneringens innehåll.

Kommunspezifika synpunkter

Utveckling av hållbara stationssamhällen

En utveckling av hållbara stationssamhällen fyller en viktig funktion för utvecklingen av Ale kommun och Göteborgsområdet. Sannolikt den allra viktigaste frågan för utvecklingen av Ale de kommande åren. Det kräver ett strategiskt angreppssätt, därför bör det också vara en prioriterad fråga i kommande översiktsplan. Det kan handla om att ta fram principer eller strategier för hur kommunen vill utveckla respektive stationssamhälle.

Ju konkretare principerna och förslagen kan bli och ju tydligare konsekvenserna kan beskrivas, ju tidigare och tydligare kan också Länsstyrelsen bedöma det som föreslås. För att möjliggöra tidiga ställningstaganden från Länsstyrelsen behöver strategierna för utveckling av stationssamhällena bland hantera frågor som gäller påverkan på riksintresse för kommunikationer och hälso- och säkerhetsfrågor som buller, luftföroreningar och risker. Det kan exempelvis handla om att som underlag till översiktsplanen arbeta med trafikstrategier för att studera påverkan på riksintresset väg E45 (och andra berörda vägar), genomföra översiktliga bullerberäkningar och visa hur man avser hantera risker.²

Farligt gods

Sedan ÖP 07 har kommunen tagit fram egna lokala riktlinjer för exploatering intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelsen gavs möjligheter att lämna synpunkter på riktlinjerna under dess framtagande. Där förmedlade Länsstyrelsen att Länsstyrelsen har uppdraget av länsledningen att tillämpa den riskpolicy som tagits fram tillsammans med Länsstyrelserna i Skåne och Stockholm. Samtidigt står det i policyn att det inte finns några hinder för att lokala riktlinjer tas fram. Trots lokala riktlinjer går det dock inte utesluta att Länsstyrelsen i vissa enskilda planer kan behöva begära in utredningar ifall vår bedömning är att situationen inte motsvarar den risknivå som eftersträvas. En beskrivning av Länsstyrelsens riktlinjer kan därför fortsatt finnas kvar i ÖP.

Sedan 2016-04-08 finns ett nytt beslut om lokala trafikföreskrifter om transport av farligt gods i Ale kommun.³ Ett generellt förbud mot transport av farligt gods gäller i Ale kommun med undantag för vissa utpekade leder och olika typer av farligt gods.

¹ PM 2013-11-27, reviderad 2015-06-12. Bifogas yttrandet.

² Se också Trafikverkets yttrande, daterat 2016-06-22.

³ Länsstyrelsens diarienummer 13110-2015.

Översvämning

Utöver det som finns beskrivet i den generella sammanfattande redogörelsen ser Länsstyrelsen att kommunen även bör beakta skyfallsaspekten. Hur påverkar extrem nederbörd kommunen? Kommunen bör kartlägga lågpunkter, till exempel genomföra lågpunktskartering och kartering av ytliga rinnvägar.

Lägsta grundläggningsnivå för byggnader vid Göta älv kan ses över utifrån nyare data. I nuvarande ÖP hänvisas det till den då pågående klimat- och sårbarhetsutredningen.

Förorenade områden

Kommunen har ett flertal konstaterade förorenade områden och det konkreta arbetet med dessa områden behöver beskrivas.

Miljö kvalitetsnormer⁴

Nuvarande ÖP är från 2007, det vill säga planen fastställdes innan Vattenmyndigheten beslutade om MKN, åtgärdsprogram med mera för vattenförekomsterna inom Västerhavets vattendistrikt. Kommunen behöver därmed göra en grundlig genomgång och redovisning av vattenförekomsternas ekologiska och kemiska status samt fastställda MKN. Samtliga vattenförekomster (både yt- och grundvatten) inom kommunen ska ingå i redovisningen. Även relevanta delar av åtgärdsprogrammet bör arbetas in i översiktsplanen. Regeringen har beslutat att pröva Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Beslut om nya MKN, åtgärdsprogram med mera vinner laga kraft efter regeringens prövning. Kommunen bör eventuellt avvakta tills regeringen fattat beslut i frågan.

Kommunen bör även uppmärksamma den så kallade Weserdomen (även kallad Bremendomen) som är ett klargörande avgörande från EU-domstolen om bland annat vilka skyldigheter vattendirektivet medför för medlemsstaterna vid tillståndsprövningar av enskilda verksamheter eller projekt och om hur begreppet "försämring av status" ska tolkas.⁵

Förordningen om MKN för fisk och musselvatten gäller för bland annat Göta älv och Grönån. Syrehalten i Grönån har tidvis underskridit gränsvärdet. Vattendraget är därmed särskilt känsligt för ytterligare belastning av näringsämnen och syreförbrukande ämnen.

Skyddsvärda vattenförekomster

I kommunen förekommer vattendrag och sjöar med höga naturvärden och värdefulla fiskbestånd samt grundvattenförekomster som har potential som vattentäkter. Några av vattendragen är riksintressen för naturvård, bland annat med anledning av att de utgör värdefulla reproduktionsområden för

⁴ Hur kommunen bör hantera MKN för vatten i översiktsplanen anges i avsnitt 3.3.2 i dokumentet "Sammanfattande redogörelse för Västra Götalands län 2016".

⁵ Mer information om detta finns på Havs- och vattenmyndighetens webbsida.

fisk. Av översiktsplanen behöver det framgå hur förslagen i översiktsplanen förhåller sig ovanstående.

Vattenskyddsområde för Göta älv

Pågående utredning om utökning av vattenskyddsområde för Göta älv ska beaktas vid aktualitetsförklaringen. Detta kommer att medföra högre krav på verksamheter inom skyddsområdet.

Dagvatten

Dagvattenfrågan löses stegvis inom planeringsprocessen. Boverket har tagit fram en vägledning för dagvatten i detaljplan, men den tar även upp hantering av dagvatten på den översiktliga planeringsnivån.⁶

Skredrisker och hänsyn till vattendrag och sjöar

Skredkänslig mark förekommer längs stora delar av vattendragen i Ale kommun. Nybyggnation och annan exploatering nära vattendrag och sjöar bör därför undvikas. Planering för nyexploatering som kräver markstabilitetshöjande åtgärder i värdefulla vattenmiljöer bör undvikas helt, eftersom markstabilitetshöjande åtgärder i och vid vattendrag såsom omgrävningar, utfyllnader och erosionskydd i kan innebära skadliga ingrepp i vatten- och strandmiljön.

Jordbruksmark

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

I markanvändningsplaneringen är det nödvändigt att noga överväga vilka alternativ till användande av jordbruksmark som finns. Där jordbruksmark trots allt måste användas för samhällsutbyggnad behöver de övervägande som ligger till grund för exploateringen av jordbruksmark framgå av översiktsplanens beskrivning. Ale bör i översiktsplanen ta ställning till hur orterna, till exempel Alvhem, kan växa utan att värdefull jordbruksmark används. Vad finns det för alternativ?

För kännedom så finns ett regionalt tilläggs mål till miljömålet *Ett rikt odlingslandskap*. Tilläggs målet har följande lydelse: ”År 2020 ska den totala arealen åkermark i regionen inte ha minskat med mer än 200 hektar jämfört med 2015, för att så långt det är möjligt kunna användas i produktion.” Kommunerna är en viktig aktör i miljömålsarbetet för att det här de andra miljömålen ska vara möjliga att nå.

⁶ Se Dagvatten i detaljplan - PBL kunskapsbanken - Boverket.

Grön infrastruktur och ekosystemtjänster

Länsstyrelsen ska på regeringens uppdrag ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Det är en del i arbetet för en biologisk mångfald. Grön infrastruktur definieras, i Naturvårdsverkets riktlinjer, som ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

I praktiken innebär arbetet med grön infrastruktur att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer, ekosystemfunktioner och naturliga processer beaktas i såväl fysisk planering och pågående mark- och vattenanvändning som i brukande och förvaltning av naturresurser. Bevarande av och insatser för grön infrastruktur behöver betraktas som en självklar tillgång för den lokala och regionala utvecklingen.

Naturvård och friluftsliv

Sedan ÖP 07 antogs har ett antal förutsättningar förändrats, som kommunen behöver beakta:

- Tre nya *naturreservat* har bildats: Bergsjön, Verleskogen och Färdeskogen). Förslag till naturreservat finns i Risvedens vildmark och Iglekärr.
- Länsstyrelsen uppdaterar för närvarande bevarandeplanerna för respektive Natura 2000-område enligt ett regeringsuppdrag.⁷
- Skogsstyrelsen har sedan 2007 bildat nio nya biotopskyddsområden och registrerat 44 nyckelbiotoper och fem objekt med naturvärden. Fem nya naturvårdsavtal har upprättats.⁸ Äldre kan ha upphört. Det bör tydliggöras att naturvårdsavtal är tidsbegränsade och att även kommun och Länsstyrelse kan teckna dessa med markägare. Från och med 2015 är det möjligt att teckna naturvårdsavtal även för att bevara skogars sociala värden.⁹
- Strandskyddet i miljöbalken har sedan 1 juli 2009 en delvis förändrad lydelse.¹⁰ Av ÖP ska det framgå sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) som avses i 7 kap. 18e § miljöbalken. Om inga LIS-områden föreslås behöver det också

⁷ Alla åtgärder som kan påverka miljön i Natura 2000-område på ett betydande sätt kräver tillstånd. En redogörelse för hur kommunen anser att exploatering bör hanteras i och i närheten av Natura 2000-områden kan således finnas med i ÖP.

⁸ Notera att naturvårdsavtal är tidsbegränsade (äldre kan ha upphört) och att även kommun och Länsstyrelse kan teckna dessa med markägare. Från och med 2015 är det möjligt att teckna naturvårdsavtal även för att bevara skogars sociala värden. Se Skogsstyrelsens yttrande, daterat 2016-06-21.

⁹ Se Skogsstyrelsens yttrande, daterat 2016-06-21.

¹⁰ Se ”Sammanfattande redogörelse för Västra Götalands län 2016”.

framgå och gärna motiveras. Förändringar i områden som omfattas av strandskydd har skett i och med Länsstyrelsens beslut 2014-12-01.¹¹

- Värdebeskrivningen för Risveden (riksintresse för naturvård) uppdaterades 2008-01-16. Värdebeskrivningen för riksintresseområdet Göta och Nordre älvs dalgångar uppdaterades 2008-01-16.
- Värdebeskrivningen för Risvedenområdet (riksintresse friluftsliv) uppdaterades 2016-03-16. Värdebeskrivning och gränsdragning för Göta och Nordre älv och Nordre älvs estuarium är delvis omarbetad.
- Artskyddsförordningen (2007:845) har tillkommit sedan ÖP 07. För översiktplanen innebär det att kommunen under planeringsprocessen behöver ta ställning till om exempelvis ett planerat utbyggnadsområde kommer att påverka en skyddad arts fortplantningsområden, viloplatser eller övervintringslokaler.

Länsstyrelsen rekommenderar också att kommunen överväga en översyn av det kommunala naturvårdsprogrammet, då ett aktuellt sådant är ett värdefullt verktyg vid arbetet med att ta fram en ny ÖP.

Riksintresse för vindbruk

Den senaste uppdateringen av riksintresse vindbruk genomfördes 2013 och tilläggsbeslut togs i maj 2015. Riksintressena ska redovisas och behandlas i kommunens ÖP.¹²

Kraftledning

En ny 400 kV-ledning mellan Skogssäter i Trollhättans kommun och Stenkullen i Lerums kommun planeras i syfte att förstärka stamnätet. Den planerade ledningen kommer passera genom Ale kommun. Översiktsplanen behöver förhålla sig till detta.¹³

Infrastruktursatsningar

I ÖP 07 framförs intressen och anspråk bland annat på kommunikationer. Bristerna i det regionala och nationella transportsystemet behöver spelas in till Göteborgsregionen och Trafikverket inför revidering av regional och nationell transportinfrastrukturplan 2018–2029. För brister som rör flera kommuner rekommenderas ett mellankommunalt samarbete. Fysiska åtgärder i transportsystemet som kräver formell planläggning ska föregås av förebere-
dande studier av åtgärdsval enligt fyrstegsprincipen.¹⁴

¹¹ Diarienummer 1771-2012.

¹² Se också Energimyndighetens yttrande, daterat 2016-06-13.

¹³ Se också Svenska Kraftnäts yttrande, daterat 2016-06-22.

¹⁴ Se också Trafikverkets yttrande, daterat 2016-06-22.

Fördjupningar av översiktsplan och tematiska tillägg till översiktsplan

Av översiktsplanen ska det tydligt framgå vilka fördjupningar av översiktsplan, tematiska tillägg med mera som fortsätter gälla och vilka som ersätts av ny översiktsplan.

Boverkets ÖP-modell

Boverket har tagit fram ett förslag till hur översiktsplanen kan byggas upp, framförallt när det gäller vilka begrepp som är lämpliga att använda såväl i text som på karta. Avsikten är att modellen ska vara så flexibel att den går att använda för alla kommuntyper och nivåer i den översiktliga planeringen. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen tittar på modellen för att överväga om den kan vara användbar för arbetet med ny ÖP i Ale kommun.¹⁵

Beredning

Detta beslut har fattats av funktionschef Andreas Lidholm efter föredragning av kulturgeograf Torbjörn Sahl. Yttranden över aktualitetsbedömningen har inkommit från Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Svenska Kraftnät och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Andreas Lidholm

Torbjörn Sahl

Bilaga:

Sammanfattande redogörelse för Västra Götalands län 2016 – översiktsplanens aktualitet och planeringsunderlag, PM 2013-11-27, rev. 2016-05-25 (diarienummer 36477-2013).

Yttranden för kännedom från:

Energimyndigheten, daterat 2016-06-13

Skogsstyrelsen, daterat 2016-06-21

Svenska Kraftnät, daterat 2016-06-22

Trafikverket, 2016-06-22

¹⁵ Se Förslag till ÖP-modell - PBL kunskapsbanken - Boverket.

Kopia till:

Energimyndigheten, Adam Mickiewicz
Skogsstyrelsen, Lena Sandell
Svenska Kraftnät, Jens Knutsson
Trafikverket, Rebecka Brembeck

Länsstyrelsen/

Enheten för samhällsskydd och beredskap, Patrik Jansson
Miljöskyddavdelningen, Robert Jalvin
Kulturmiljöenheten, Leif Johansson
Landsbygdsavdelningen, Stefan Gustafsson
Naturavdelningen, Anders Henriksson
Samhällsbyggnadsenheten, Saied Erfan
Vattenavdelningen, Dan Hellman